

CENTAR ZA STRNA ŽITA I RAZVOJ SELA
KRAGUJEVAC

Пољопривредна Огледна Контролна Станица

**Naučni skup nacionalnog karaktera
125 GODINA PRIMENJENE NAUKE
U POLJOPRIVREDI SRBIJE**

Zbornik radova

НАРОДНА РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗЕМАЉСКИ ИНСТИТУТ
ЗА ПОЉОПРИВРЕДНА ИСТРАЖИВАЊА

КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА
ПОЉОПРИВРЕДНА ОГЛЕДНА И КОНТРОЛНА
СТАНИЦА

ИНСТИТУТ
ЗА ПОЉОПРИВРЕДНА ИСТРАЖИВАЊА
КРАГУЈЕВАЦ

Kragujevac, 22. jun 2023. godine

КРАГУЈЕВАЦ

ЗБОРНИК РАДОВА

Пољопривредна Огледна Контролна Станица

КРАЉЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА
ПОЉОПРИВРЕДНА ОГЛЕДНА И КОНТРОЛНА
СТАНИЦА

Пољопривредна огледна и контролна Станица
ТОПЧИДЕР
№ 151 а / III
Station Agricole d'Essais et de Controle
TOPČIDER - BEOGRAD (S. H. S.)

ИНСТИТУТ
ЗА ПОЉОПРИВРЕДНА ИСТРАЖИВАЊА
КРАГУЈЕВАЦ

НАРОДНА РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗЕМАЉСКИ ИНСТИТУТ
ЗА ПОЉОПРИВРЕДНА ИСТРАЖИВАЊА

ISBN 978-86-905494-0-5

9 788690 549405

CENTAR ZA STRNA ŽITA I RAZVOJ SELA KRAGUJEVAC

Naučni skup nacionalnog karaktera

**125 godina primenjene
nauke u poljoprivredi Srbije**

ZBORNIK RADOVA

Kragujevac

22. jun 2023.

Zbornik radova
125 godina primenjene nauke u poljoprivredi
Srbije

Naučni skup nacionalnog karaktera

Kragujevac, 22. jun 2023.

Izdavač

Centar za strna žita i razvoj sela Kragujevac
www.strnazita.rs

Za izdavača

dr Zorica Jestrović
v.d. direktora Centra za strna žita i razvoj sela

Glavni i odgovorni urednik

dr Vladimir Perišić, naučni saradnik

Urednici

dr Kristina Luković, naučni saradnik
dr Kamenko Bratković, naučni saradnik

Štampa

Maestro 111, Čačak

Godina

2023.

Tiraž

150 komada

ISBN

978-86-905494-0-5

Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije je finansijski podržalo održavanje skupa i štampanje Zbornika radova

Grad Kragujevac je pokrovitelj obeležavanja 125 godina primenjene nauke u poljoprivredi Srbije i naučnog skupa

POČASNI ODBOR

Dr Jelena Begović, ministarka nauke, tehnološkog razvoja i inovacija
Jelena Tanasković, ministarka poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
Milan Krkobabić, ministar za brigu o selu
Nikola Dašić, gradonačelnik Grada Kragujevca
Prof. dr Nenad Filipović, rektor Univerziteta u Kragujevcu
Prof. dr Tomo Milošević, dekan Agronomskog fakulteta u Čačku,
Univerzitet u Kragujevcu
Prof. dr Dušan Živković, dekan Poljoprivrednog fakulteta Univerziteta u
Beogradu
Prof. dr Nedeljko Tica, dekan Poljoprivrednog fakulteta Univerziteta u
Novom Sadu
Prof. dr Ivan Filipović, dekan Poljoprivrednog fakulteta u Kruševcu,
Univerzitet u Nišu
Prof. dr Božidar Milošević, dekan Poljoprivrednog fakulteta u Lešku,
Univerzitet u Prištini sa sedištem u Kosovskoj Mitrovici
Prof. dr Nenad Đurić, direktor Instituta za povrtarstvo, Smederevska
Palanka
Dr Dejan Sokolović, direktor Instituta za krmno bilje, Kruševac
Prof. dr Jegor Miladinović, direktor Instituta za ratarstvo i povrtarstvo,
Novi Sad - Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad
Dr Miodrag Tolimir, direktor Instituta za kukuruz „Zemun Polje“
Dr Darko Jevremović, direktor Instituta za voćarstvo, Čačak
Dr Mira Milinković, direktor Instituta za zemljište, Beograd
Dr Elizabet Janić Hajnal, direktor Naučnog instituta za prehrambene
tehnologije, Novi Sad
Dr Milan Lukić, direktor Instituta za lekovito bilje „Dr Josif Pančić“
Dr Svetlana Roljević Nikolić, direktor Instituta „Tamiš“, Pančevo
Vladimir Sabadoš, direktor PSS Sombor

PROGRAMSKI ODBOR

Prof. dr Dragan Perović, Julius Kühn-Institut, Quedlinburg, Nemačka
Prof. dr Aleksandar Lepasavić, Institut za voćarstvo, Čačak
Dr Svetlana M. Paunović, Institut za voćarstvo, Čačak
Prof. dr Milomirka Madić, Univerzitet u Kragujevcu, Agronomski
fakultet, Čačak

Prof. dr Vladeta Stevović, Univerzitet u Kragujevcu, Agronomski fakultet, Čačak
Prof. dr Aleksandar Paunović, Univerzitet u Kragujevcu, Agronomski fakultet, Čačak
Prof. dr Goran Dugalić, Univerzitet u Kragujevcu, Agronomski fakultet, Čačak
Dr Zoran Lugić, Institut za krmno bilje, Kruševac
Dr Jasmina Radović, Institut za krmno bilje, Kruševac
Dr Jasmina Milenković, Institut za krmno bilje, Kruševac
Dr Snežana Babić, Institut za krmno bilje, Kruševac
Dr Snežana Anđelković, Institut za krmno bilje, Kruševac
Dr Jelena Maksimović, Institut za zemljište, Beograd
Prof. dr Veselinka Zečević, Institut za povrtarstvo, Smederevska Palanka
Dr Milan Ugrinović, Institut za povrtarstvo, Smederevska Palanka
Dr Slađana Savić, Institut za povrtarstvo, Smederevska Palanka
Dr Dejan Cvikić, Institut za povrtarstvo, Smederevska Palanka
Dr Slađan Adžić, Institut za povrtarstvo, Smederevska Palanka
Dr Zdenka Girek, Institut za povrtarstvo, Smederevska Palanka
Dr Jelena Damjanović, Institut za povrtarstvo, Smederevska Palanka
Dr Suzana Pavlović, Institut za povrtarstvo, Smederevska Palanka
Dr Marina Dervišević, Institut za povrtarstvo, Smederevska Palanka
Dr Ivana Živković, Institut za povrtarstvo, Smederevska Palanka,
Prof. dr Radivoje Jevtić, Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad - Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad
Prof. dr Ana Marjanović Jeromela, Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad - Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad
Dr Ankica Kondić Špika, Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad - Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad
Dr Bojan Jocković, Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad - Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad
Dr Vladimir Aćin, Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad - Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad
Dr Milan Mirosavljević, Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad - Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad
Dr Milosav Babić, Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad - Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad
Dr Sandra Cvejić, Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad - Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad

Dr Janko Červenski, Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad - Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad
Prof. dr Sofija Petrović, Univerzitet u Novom Sadu, Poljoprivredni fakultet, Novi Sad
Dr Vojka Babić, Institut za kukuruz „Zemun Polje“, Beograd-Zemun
Dr Vesna Kandić, Institut za kukuruz „Zemun Polje“, Beograd-Zemun
Dušan Urošević, Institut za kukuruz „Zemun Polje“, Beograd-Zemun
Prof. dr Slaven Prodanović, Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet, Zemun
Prof. dr Tomislav Živanović, Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet, Zemun
Prof. dr Vladan Pešić, Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet, Zemun
Prof. dr Jasna Savić, Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet, Zemun
Prof. dr Ljubiša Kolarić, Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet, Zemun
Prof. dr Ljubiša Živanović, Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet, Zemun
Dr Ivana Radović, Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet, Zemun
Dr Danica Mićanović, Privredna komora Srbije, Beograd
Dr Nikola Hristov, Chemical Agrosava, Šimanovci
Prof. dr Borislav Kobiljski, Biogranum, Novi Sad
Akademik prof. dr Novo Pržulj, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Poljoprivredni fakultet u Istočnom Sarajevu
Prof. dr Nebojša Deletić, Univerzitet u Prištini, Poljoprivredni fakultet u Lešku
Prof. dr Zoran Ilić, Univerzitet u Prištini, Poljoprivredni fakultet u Lešku
Prof. dr Milan Biberdžić, Univerzitet u Prištini, Poljoprivredni fakultet u Lešku
Dr Aleksandra Torbica, Univerzitet u Novom Sadu, Naučni institut za prehrambene tehnologije, Novi Sad
Dr Miroslav Hadnađev, Univerzitet u Novom Sadu, Naučni institut za prehrambene tehnologije, Novi Sad
Dr Tamara Dapčević Hadnađev, Univerzitet u Novom Sadu, Naučni institut za prehrambene tehnologije, Novi Sad

Prof. dr Milivoje Milovanović, Akademija tehničkih strukovnih studija,
Primenjene inženjerske nauke, Požarevac
Dr Markola Saulić, Akademija tehničkih strukovnih studija, Primenjene
inženjerske nauke, Požarevac
Prof. dr Drago Cvijanović, Univerzitet u Kragujevcu, Fakulteta za
hotelijerstvo i turizam, Vrnjačka Banja
Dr Vladimir Filipović, Institut za proučavanje lekovitog bilja „Dr Josif
Pančić”, Beograd
Doc. dr Vesna Perišić, Univerzitet u Nišu, Poljoprivredni fakultet,
Kruševac
Prof. dr Vera Rajčić, Univerzitet u Nišu, Poljoprivredni fakultet,
Kruševac
Prof. dr Dragan Terzić, Univerzitet u Nišu, Poljoprivredni fakultet,
Kruševac
Dr Mirela Matković Stojšin, Institut „Tamiš“, Pančevo
Prof. dr Olivera Nikolić, Univerzitet Edukons, Sremska Kamenica,
Fakultet ekološke poljoprivrede
Dr Ratibor Štrbanović, Institut za zaštitu bilja i životnu sredinu, Beograd
Doc. dr Filip Vukajlović, Univerzitet u Kragujevcu, Prirodno
matematički fakultet, Kragujevac
Dr Snežana Katić Živanović, lokalna samouprava Grada Kragujevca
Mr Slobodan Lomović, lokalna samouprava Grada Kragujevca
Dr Zorica Jestrović, Centar za strna žita i razvoj sela, Kragujevac
Dr Vladimir Perišić, Centar za strna žita i razvoj sela, Kragujevac
Dr Kristina Luković, Centar za strna žita i razvoj sela, Kragujevac
Dr Kamenko Bratković, Centar za strna žita i razvoj sela, Kragujevac

ORGANIZACIONI ODBOR

Dr Zorica Jestrović, predsednik
Dr Vladimir Perišić,
Dr Kristina Luković,
Dr Kamenko Bratković,
Blagoje Kovačević, dipl.inž.

PREDGOVOR

Naučni skup “125 godina primenjene nauke u poljoprivredi Srbije” organizovan je sa željom da se širem auditorijumu ukaže na sve dobre stvari koje je domaća nauka dala na dar našem društvu do danas. Uticaji globalizacije, kako pozitivni tako i negativni, odavno su prisutni u svakodnevnom životu ali i nauci. Prihvatanje dobrih i odbacivanje loših strana ovog procesa treba da obezbedi dalji razvoj domaće nauke i održanje visokog nivoa ostvarenih rezultata naučno-istraživačkog rada.

Pored toga, cilj održavanja skupa je upoznavanje šire naučne i stručne javnosti sa rezultatima najnovijih naučnih istraživanja iz oblasti primenjenih poljoprivrednih nauka, čiji je cilj proučavanje različitih faktora koji u velikoj meri određuju današnju poljoprivrednu proizvodnju.

U Zborniku radova naučnog skupa “125 godina primenjene nauke u poljoprivredi Srbije” štampano je 20 radova, od kojih neki predstavljaju multidisciplinarna istraživanja iz oblasti biotehnologije. Osim sa naučnog, Zbornik će biti veoma vredna publikacija koja čitaoca upoznaje sa radom i istorijatom nekih od najvažnijih naučno-istraživačkih ustanova iz oblasti biotehnologije u Republici Srbiji.

Zahvaljujemo se članovima Programskog i Organizacionog odbora naučnog skupa, svim ustanovama i kolegama koji su direktno učestvovali ili na bilo koji način pomogli organizaciju ovog skupa.

Posebnu zahvalnost izražavamo Ministarstvu nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije, koje je finansijski podržalo održavanje naučno skupa.

Zahvaljujemo se Gradu Kragujevcu i Univerzitetu u Kragujevcu na podršci tokom organizacije skupa.

Kragujevac,
22.06.2023.

Urednici

dr Vladimir Perišić
dr Kristina Luković
dr Kamenko Bratković

SADRŽAJ

Mira Milinković, Darko Jaramaz, Vesna Mrvić, Dušica Delić, Radmila Pivić, Elmira Saljnikov, Aleksandra Stanojković Sebić, Olivera Stajković Srbinović, Aneta Buntić, Magdalena Knežević, Biljana Sikirić, Vladan Ugrenović, Zoran Dinić, Jelena Maksimović VIŠEVEKOVNI RAZVOJNI PUT INSTITUTA ZA ZEMLJIŠTE.....	12
Zoran Lugić, Dejan Sokolović, Jasmina Radović, Goran Jevtić, Snežana Babić, Jasmina Milenković, Snežana Anđelković INSTITUT ZA KRMNO BILJE, KRUŠEVAC, 140 GODINA U SLUŽBI RAZVOJA POLJOPRIVREDE.....	23
Darko Jevremović, Marijana Pešaković, Nebojša Milošević, Tatjana Vujović, Svetlana M. Paunović, Branko Popović INSTITUT ZA VOĆARSTVO, ČAČAK - MESTO GDE SE RAĐAJU NAJBOLJE SORTE VOĆAKA.....	33
Jegor Miladinović, Dragana Latković, Milan Mirosavljević INSTITUT ZA RATARSTVO I POVRTARSTVO: PUT OD OGLEDNE I KONTROLNE STANICE DO INSTITUTA OD NACIONALNOG ZNAČAJA ZA REPUBLIKU SRBIJU.....	43
Milan Ugrinović, Zdenka Girek, Suzana Pavlović, Slađana Savić, Jelena Damnjanović, Slađan Adžić, Nenad Đurić ULOGA INSTITUTA ZA POVRTARSTVO SMEDEREVSKA PALANKA U PRIMENI NAUKE U POLJOPRIVREDI.....	51
Zorica Jestrović, Vladimir Perišić, Kristina Luković, Kamenko Bratković, Blagoje Kovačević NA TROMEDI VEKOVA - CENTAR ZA STRNA ŽITA I RAZVOJ SELA, KRAGUJEVAC.....	65
Sofija Petrović, Borislav Banjac, Miodrag Dimitrijević, Mirela Matković Stojšin, Milivoj Belić, Ljiljana Nešić VIŠEGODIŠNJI REZULTATI ISPITIVANJA REAKCIJE	

GENOTIPOVA PŠENICE NA USLOVE ABIOTIČKOG STRESA ALKALIZOVANOG ZEMLJIŠTA.....	73
Slaven Prodanović, Kristina Luković, Irena Radinović PRIMENA VEŠTAČKE INTELIGENCIJE U OPLEMENJIVANJU POLJOPRIVREDIH BILJAKA.....	84
Snežana Babić, Dejan Sokolović, Jasmina Radović, Snežana Anđelković, Mirjana Petrović, Goran Jevtić, Mladen Prijović OPLEMENJIVANJE VIŠEGODIŠNJIH TRAVA U SRBIJI...	92
Slađan Adžić, Veselinka Zečević, Zdenka Girek, Kamenko Bratković, Slađana Savić, Dejan Cvikić, Nenad Đurić UTICAJ GENOTIPA I SPOLJNE SREDINE NA KLIJAVOST SEMENA KUPUSA.....	103
Zdenka Girek, Suzana Pavlović, Jelena Damnjanović, Milan Ugrinović, Lela Belić, Tomislav Živanović, Slaven Prodanović GENETIČKA EVALUACIJA LINIJA DINJE BLUP METODOM.....	113
Mirela Matković Stojšin, Veselinka Zečević, Danica Mićanović, Svetlana Roljević Nikolić, Kristina Luković, Dušan Urošević, Desimir Knežević POTENCIJAL ZA PRINOS RAZLIČITIH GENOTIPOVA PŠENICE GAJENIH NA RITSKOJ CRNICI.....	123
Vera Rajčić, Dragan Terzić, Vesna Perišić, Kristina Luković, Vladimir Perišić, Kamenko Bratković, Jasmina Knežević GENETSKI POTENCIJAL OZIME PŠENICE NA ZEMLJIŠTU TIPA SMONICE.....	133
Veselinka Zečević, Slobodan Milenković, Mirela Matković Stojšin, Nenad Đurić, Kristina Luković, Danica Mićanović, Desimir Knežević KVALITET GENOTIPOVA KRUPNIKA (<i>TRITICUM SPELTA</i> L.) GAJENIH PO PRINCIPIMA ORGANSKE PROIZVODNJE.....	143

Kristina Luković, Vladimir Perišić, Zorica Jestrović Kamenko Bratković, Milivoje Milovanović, Veselinka Zečević, Sofija Mladenović MEĐUZAVISNOST PRODUKTIVNIH OSOBINA PŠENICE I NJIHOV UTICAJ NA KVALITET.....	153
Vesna Perišić, Vladimir Perišić, Kristina Luković, Kamenko Bratković, Vera Rajčić EFIKASNOST SPINOSADA I ABAMEKTINA PROTIV <i>RHYZOPERTHA DOMINICA</i> F. U STRNIM ŽITIMA.....	163
Lidija Milenković, Zoran Ilić, Dragana Lalević, Ljubomir Šunić UTICAJ SORTE NA MORFOLOŠKE OSOBINE I PRINOS SLATKOG KROMPIRA (<i>IPOMEA BATATAS</i> L.).....	172
Jugoslav Aničić, Drago Cvijanović, Gordana Bejatović PROBLEMI POSLOVANJA POLJOPRIVREDNOG SEKTORA U GLOBALNIM USLOVIMA.....	183
Snežana Anđelković, Snežana Babić, Dejan Sokolović, Goran Jevtić, Jasmina Milenković, Mirjana Petrović, Vladimir Zornić ZASTUPLJENOST MIKROORGANIZAMA U ZEMLJIŠTU TRAVNJAKA NA TERITORIJI OPŠTINE SJENICA.....	193
Vladimir Filipović, Vladan Ugrenović , Milan Plećaš, Jovana Raičević, Snežana Dimitrijević, Željana Prijjić, Vera Popović AGROTEHNIČKI ASPEKT PRIMENE CVETNIH POJASEVA U POLJOPRIVREDNOJ PROIZVODNJI.....	203

**INSTITUT ZA RATARSTVO I POVRTARSTVO: PUT OD
OGLEDNE I KONTROLNE STANICE DO INSTITUTA OD
NACIONALNOG ZNAČAJA ZA REPUBLIKU SRBIJU**

**INSTITUTE OF FIELD AND VEGETABLE CROPS: PATH FROM
THE AGRICULTURAL EXPERIMENTAL AND CONTROL
STATION TO THE NATIONAL INSTITUTE OF THE REPUBLIC
OF SERBIA**

Jegor Miladinović¹, Dragana Latković², Milan Miroslavljević¹

¹*Institut za ratarstvo i povrtarstvo Novi Sad, Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, Novi Sad, Srbija*

²*Univerzitet u Novom Sadu, Poljoprivredni fakultet, Novi Sad, Srbija*

Autor za korespondenciju: milan.miroslavljevic@ifvcns.ns.ac.rs

Uvod

Institut za ratarstvo i povrtarstvo Novi Sad, Institut od nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, ima tradiciju dugu 85 godina u prenošenju znanja i rezultata istraživanja u poljoprivrednu praksu, kako u zemlji tako i u međunarodnim okvirima. Glavna aktivnost Instituta fokusirana je na oplemenjivanje različitih biljnih vrsta ratarskih i povrtarskih kultura. Institutska istraživanja, sprovedena u okviru različitih odeljenja i laboratorija, poštuju propise Zakona o nauci i istraživanjima Republike Srbije, kao i strategije poput Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije "Moć znanja" i Strategija prioriternih oblasti pametne specijalizacije, kao i druge nacionalne, regionalne i evropske strategije. Obilje sorti ratarskih i povrtarskih kultura, registrovanih i u Srbiji i u inostranstvu, koje je Institut razvio, svedoče o uspehu oplemenjivačkog rada, potvrđujući lidersku ulogu u zemlji i regionu.

Istorijat

Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Institut nacionalnog značaja za Republiku Srbiju, utemeljen je 15. septembra 1938. godine pod pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede Kraljevine Jugoslavije kao

Poljoprivredna ogledna i kontrolna stanica u Novom Sadu. U svom dugom postojanju, Institut je prošao kroz promene u svom statusu i organizacionom okviru u skladu sa razvojem društvenih odnosa, prvenstveno u periodu Kraljevine Jugoslavije, potom za vreme Drugog svetskog rata, za vreme socijalističkog poredka SFRJ, kao i u Socijalističkoj Republici Jugoslaviji, a danas u Republici Srbiji. Početna godina njegovog rada je 1938, kada je Ministarstvo poljoprivrede Kraljevine Jugoslavije osnovalo Poljoprivrednu oglednu i kontrolnu stanicu u Novom Sadu, a 15. septembra 1938. je odredilo početak negove operativne funkcionalnosti.

Pripreme za početak rada Poljoprivredne stanice započete su 1937. godine kada je kupljeno zemljište za Institut na Rimskim šančevima, Novi Sad. Arhitekta Svetozar Matijašević izradio je projekat za zgradu Instituta koja se nalazila na adresi Cara Nikolaja 26 u Novom Sadu, koju je Komisija Kraljevske banske uprave 18. oktobra 1938. predala Poljoprivrednoj oglednoj i kontrolnoj stanici u Novom Sadu. Zgrada je u to vreme predstavljala jednu od najimpresivnijih građevina u gradu, sa spoljnom fasadom ukrašenom sa dva reljefa - orač za plugom sa dva konja i žetelac pri žetvi pšenice, koje je izradio vajar i keramičar Karlo Baranji. U to vreme, zgrada je imala odgovarajuću konstrukciju i raspored za potrebe Poljoprivredne stanice. Danas, ova zaštićena kulturna baština u Novom Sadu služi kao sedište Instituta od njegovog osnivanja 1938. godine. Nakon rasformiranja agrobotaničkog odseka na Državnom poljoprivrednom dobru "Kosančić" u Torži (sada Savino Selo) i reorganizacije poljoprivredne stanice u Osijeku, deo stručnog osoblja i materijala premešten je u novoosnovanu poljoprivrednu stanicu u Novom Sadu. Prvi kolektiv Poljoprivredne stanice činili su: inž. Božidar Jovanović (direktor), inž. Lazar Stojković, inž. Dušan Teodorović, inž. Stevan Šerban, inž. Sergije Kislovski, inž. Aleksandar Petrik, inž. Radoslav Miletić, Božidar Zečević, Gojko Vučković i Božidar Stojšić. Tokom prve godine rata, 1941. godine, Poljoprivredna stanica imala je 13 zaposlenih osoba, uključujući 10 stručnjaka i 3 administrativna službenika.

U vreme Drugog svetskog rata, područje Bačke je pripojeno Mađarskoj, što je dovelo do pripajanja Poljoprivredne stanice Poljoprivrednom institutu u Segedinu. Usprkos tome što je došlo do promene u upravi, stanica je zadržala svoju osnovnu funkciju u vezi sa oglednim i istraživačkim radom, kao i opremu i materijal za selekciju.

Nakon Drugog svetskog rata, u maju 1946. godine, Poljoprivredna stanica je prerasla u Pokrajinski zavod za poljoprivredna istraživanja, koji je imao zadatak da obavlja naučna istraživanja u Vojvodini. U periodu od 1945. do sticanja svojstva ustanove sa samostalnim finansiranjem, upravljanje tadašnjim Zavodom za poljoprivredna istraživanja obavljano je na način sličan drugim državnim organizacijama. Zadatke Zavodu određivalo je Izvršno veće Narodne skupštine AP Vojvodine, ono je imenovalo i direktora Zavoda, koji je bio neposredno odgovoran Izvršnom veću.

Sledeća značajna godina je 1954. kada je Institut proglašen za ustanovu sa samostalnim finansiranjem pod nazivom Zavod za poljoprivredna istraživanja, iste godine se formira i Savet zavoda. Savet se sastojao od predstavnika državnih organa i radnog kolektiva Zavoda, a u većini slučajeva je imao inicijativu i funkcionisao je samostalno. Kasnije je usvojen Zakon o organizaciji naučnog rada u Srbiji, kojim je Institutu dodeljena uloga upravljačkog organa.

Uredbom Izvršnog veća Republike Srbije od 18. maja 1959. godine, Zavod za poljoprivredna istraživanja je reorganizovan i promenjen mu je naziv u Institut za ratarstvo. Ova Uredba je proglasila Institut za naučnu ustanovu i definisala njegov zadatak da istražuje i primenjuje naučne rezultate u oblasti ratarstva. Direktor Instituta je postao neposredni rukovodilac u skladu sa zakonom i uredbom Izvršnog veća Narodne skupštine NR Srbije iz 1959. Na osnovu zakona i uredbe u Institutu su doneta pravila kojima se reguliše organizacija i naučni rad. Savet Instituta je bio ovlašćen da osniva zavode, ogledna polja, centre i druge jedinice u skladu sa pravilima.

Nakon promena u organizaciji Narodne Republike Srbije, Uredbom Izvršnog veća Narodne skupštine Republike Srbije od 25. marta 1961. preneti su prava i dužnosti osnivača Instituta na AP Vojvodinu. Odlukom Skupštine AP Vojvodine od 21. novembra 1961, Institut je dobio novog osnivača i novi naziv - Institut za poljoprivredna istraživanja. Pod ovim nazivom Institut je nastavio svoj rad u narednih 15 godina. Osnovni zadaci Instituta ostali su isti kao kod prethodnog Instituta za ratarstvo, ali je Institut dobio i novi zadatak - učestvovanje u organizaciji i izvođenju nastave na višem stepenu. Odlukom je predviđeno da Institut funkcioniše kao samostalna ustanova organizovana na principima društvenog samoupravljanja. Direktor Instituta je postavljen od strane Izvršnog veća

Narodne skupštine AP Vojvodine, a prof. dr Petar Drezgić je postao direktor. U tom periodu, u Institutu je radilo 374 zaposlenih radnika.

Kao jedinstvena organizacija sa statusom pravnog lica, Institut za poljoprivredna istraživanja je registrovan 16. januara 1974. Godine 1975. na inicijativu političkih struktura SAP Vojvodine, započeta je integracija naučno-istraživačkih organizacija u poljoprivredi i šumarstvu u Novom Sadu i okolini. Kao deo tog procesa, Institut za poljoprivredna istraživanja je integrisan sa Poljoprivrednim fakultetom u Novom Sadu. Integracija je sprovedena 31. decembra 1975. godine, preko registracije kao samostalne naučne ustanove. Time je stvorena nova osnovna organizacija udruženog rada Institut za ratarstvo i povrtarstvo sa statusom pravnog lica. Odsek za ratarstvo kao osnovna organizacija udruženog rada Poljoprivrednog fakulteta spojen je sa Institutom za poljoprivredna istraživanja, a svi radnici Odseka su prešli da rade u Institut za ratarstvo i povrtarstvo. Poljoprivredni fakultet je takođe pripojio druge naučne ustanove iz oblasti poljoprivrede i šumarstva, stvarajući novu organizaciju sa 11 osnovnih organizacija udruženog rada u sastavu fakulteta. U sklopu Poljoprivrednog fakulteta, Institut je imao obrazovnu delatnost i formirao tri katedre: Katedru za genetiku i oplemenjivanje biljaka, Katedru za ratarstvo i povrtarstvo i Katedru za zemljište i ishranu biljaka.

Institut za ratarstvo i povrtarstvo, u sastavu Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu, funkcionisao je kao naučno-obrazovni institut osnovne organizacije udruženog rada tokom 20 godina. Tokom tog perioda, Institut je postigao značajan napredak u naučnom istraživanju, sa povećanim brojem naučnih radnika i značajnim naučnim rezultatima. Takođe, uložena su značajna sredstva u doradne kapacitete i opremu Instituta, što je dovelo do povećanog zapošljavanja. U 1984. godini, Institut je imao 737 stalno zaposlenih radnika. Ova organizaciona struktura Fakulteta je imala nesrazmernosti, pošto je broj zaposlenih i prihod Instituta bio veći od ukupnog broja zaposlenih i prihoda ostalih osnovnih organizacija u sastavu Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu.

Usled društveno-ekonomskih promena u zemlji započetih krajem osamdesetih godina, prestankom važnosti Zakona o udruženom radu otvoreno je i pitanje statusa Instituta kao osnovne organizacije u sastavu Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu. Potpunim prestankom važnosti Zakona o udruženom radu, tokom 1990. godine, prestale su osnove

dualizma u statusu pravnog lica. Novi zakonski propisi nisu omogućavali više opstanak Instituta u statusu pravnog lica u sastavu Fakulteta, kao drugog pravnog lica. To je nametnulo obavezu da se opredeli i drugačiji status Instituta, bilo kao radne jedinice u sastavu Fakulteta, bez svojstva pravnog lica i sopstvenog žiroračuna, ili izdvajanjem iz sastava Fakulteta u samostalnu naučnu ustanovu. Stoga je u Institutu 31. januara 1990. održan referendum na kome su se svi radnici lično izjašnjavali o daljem statusu Instituta. Većina radnika se izjasnila za izdvajanje Instituta iz sastava Fakulteta čime je započet postupak izdvajanja.

Sačinjen je elaborat o opravdanosti organizovanja Instituta u samostalni naučni institut, koji je usvojen na sednici Saveta Instituta 12. aprila 1994. zajedno s odlukom o izdvajanju Instituta iz sastava Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu. Na osnovu Elaborata i Odluke, Vlada Republike Srbije je svojom odlukom od 28. decembra 1994. godine dala saglasnost da se OOUR Naučno-obrazovni institut za ratarstvo i povrtarstvo izdvoji iz sastava Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu i da se deo sredstava u državnoj svojini koji je koristio Institut u sastavu Fakulteta prenese na novi Institut na osnovu deobnog bilansa. Osnivačka prava prema Institutu istom Odlukom preuzela je Republika Srbija. Istovremeno, doneto je i rešenje ministra za nauku i tehnologiju Republike Srbije da Institut i posle izdvajanja ispunjava uslove za obavljanje naučnoistraživačke delatnosti. U sudski registar upisan je kao Naučni institut za ratarstvo i povrtarstvo, koji posluje kao samostalna naučna ustanova do marta 2007.

U maju 2018. godine Odlukom Vlade Republike Srbije, Institut za ratarstvo i povrtarstvo stiče status Instituta od nacionalnog značaja, zaslužen stekavši status upravo zbog svog uspešnog rada i vrhunskih rezultata implementiranih u poljoprivrednu praksu tokom 85 godina postojanja, zbog čega je postao i značajno ime u svetskoj nauci.

Sadašnjost i budućnost

Osnovna i primenjena istraživanja, koja su osnovna delatnost Instituta, usmerena su na stvaranje sorti i hibrida ratarskih, povrtarskih, kao i velikog broja krmnih, industrijskih, lekovitih i začinskih biljaka. S tim u vezi, primarne aktivnosti Instituta sprovode se u okviru 5 odeljenja i 3 laboratorije i 12 uslužnih jedinica. Odeljenja su: Odeljenje za strna žita, Odeljenje za kukuruz, Odeljenje za leguminoze, Odeljenje za suncokret i Odeljenje za povrtarske i alternativne biljne vrste. Laboratorije koje

funkcionišu u sklopu Instituta obuhvataju Laboratorija za zemljište i agroekologiju, Laboratorija za ispitivanje semena i Laboratorija za biotehnologiju.

Institut sprovodi istraživanja u okviru oblasti biotehničkih nauka, kao što su genetika i oplemenjivanje, semenarstvo, mikrobiologija, fiziologija i biohemija, agrohemijska, melioracija zemljišta, fitopatologija, entomologija, fitofarmacija i toksikologija i dr. Institut za ratarstvo i povrtarstvo ima jak naučni tim od preko 100 istraživača, od čega je više od 85 doktora nauka. Njima asistira više od 300 visokoobrazovanih i radnika različitih profesija, što predstavlja sigurnost kvaliteta svih aspekata ponude Instituta - semena, tehnologija, obrazovanje i usluge.

Kao državna ustanova u nadležnosti Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Vlade Republike Srbije, Institut realizuje brojne naučne projekte koje finansira država, a istovremeno učestvuje i u međunarodnim naučnim projektima. Ukupan broj nacionalnih projekata na kojima je Institut uzeo učešće ili bio nosilac od svog nastanka do danas je preko 200, a zavidan je i broj međunarodnih projekata gde je Institut bio učesnik ili nosilac, koji iznosi preko 100 projekata. Rezultati svih ovih projekata predstavljaju značajan doprinos svetskoj bazi naučnog znanja i unapređenju proizvodnje ratarskih i povrtarskih vrsta na nacionalnom, ali i na svetskom nivou.

Od svog osnivanja do danas, Institut posvećuje veliku pažnju oplemenjivanju biljaka. U ovoj oblasti, Institut je postao vodeća institucija u zemlji, ali je dobio i međunarodnu reputaciju. Tokom 80 godina postojanja, oplemenjivači Instituta stvorili su preko 1200 sorti i hibrida, od čega je više od 900 registrovano i gaji se i u inostranstvu. Široka lepeza i uspeh oplemenjivačkog rada ilustrovani su činjenicom da više od 1200 sorti i hibrida uključuje preko 50 biljnih vrsta. Institutske sorte i hibridi registrovani su i gaje se u preko 30 zemalja sveta, to su Ukrajina, Rusija, Rumunija, Bugarska, Mađarska, Slovačka, Iran, Argentina, Francuska, Indija, Kazahstan, Nemačka, Kina, Moldavija, Češka, Turska, Grčka, Kanadu, Maroko, Bosna i Hercegovina i mnoge druge.

U okviru oplemenjivačkih aktivnosti, Institut nastavlja da se fokusira na ostvarivanje visokih prinosa i vrhunskog kvaliteta, kao i na razvoj sorti i hibrida sa otpornošću na različite abiotičke i biotičke stresove. Dodatno, posebna pažnja se posvećuje razvoju sorti i hibrida namenjenih za specifične potrebe. Pored oplemenjivanja, Institut razvija i

tehnologiju gajenja sopstvenog sortimenta. Rezultati naučnih istraživanja se prenose u praksu na više načina: preko semena, kroz tehnologiju obrade zemljišta, tehnologiju gajenja pojedinih sorti i hibrida i njihovu zaštitu od bolesti, štetočina i korova.

Pored naučnoistraživačkog rada, Institut ima veoma razvijenu izdavačku delatnost koja se ogleda u izdavanju naučnih časopisa, knjiga i monografija, a ranije i stručnih dela, udžbenika i praktikuma. Naučna produkcija Instituta obuhvata više od 10.000 rezultata. Istraživači Instituta publikuju rezultate svog naučnog rada u mnogobrojnim nacionalnim i međunarodnim časopisima čime se vidljivost istraživačkih grupa, a i čitavog Instituta, značajno povećava u naučnim krugovima. Institut je trenutno izdavač dva nacionalna časopisa: *Ratarstvo i povrtarstvo* i *Alternative Crops and Cultivation Practices*. Pored časopisa koje izdaje, Institut je takođe suizdavač međunarodnog časopisa *Genetika*, nacionalnog časopisa *Selekcija i semenarstvo* i sponzor međunarodnog časopisa *Legume Perspectives*.

Seminar agronoma, danas Savetovanje agronoma i poljoprivrednika Srbije, u organizaciji Instituta predstavlja formu saradnje nauke i prakse za stručnjake iz ratarstva i povrtarstva, odnosno jedan je od oblika prenošenja naučnih dostignuća u proizvodnju. Savetovanje se održava svake godine počevši od 1967. do danas, u periodu van poljoprivredne sezone, tokom zime, i predstavlja školu za permanentno inoviranje i proširivanje znanja, ne samo za stručnjake iz neposredne proizvodnje, nego i iz poljoprivrednih stanica, stručnih službi i naučnih i obrazovnih ustanova. Dužina Savetovanja je varirala u rasponu od 3 do 12 dana, a u pojedinim godinama je broj učesnika prelazio 1350. Do danas je održano ukupno 57 Savetovanja na kojima je prisustvovalo preko 37.000 učesnika.

Razvoj nauke i tehnologije u poslednjem veku toliko je intenziviran da se ne može zamisliti uspešan kolektiv koji nema razvijenu međunarodnu saradnju. Institut je tokom dosadašnjeg postojanja i rada imao veoma bogatu i raznovrsnu saradnju na pomenutom nivou. Tako je Institut potpisao memorandume o razumevanju sa institucijama iz različitih zemalja, kao što su Kina, Tajland, Rusija, Ekvador, Bugarska, SAD, Kazahstan, Iran i dr. Institut je takođe potpisao i ugovore o naučno-tehničkoj saradnji sa velikim brojem institucija u inostranstvu, a neke od njih su iz Kine, Rusije, Mađarske, Izraela, Belorusije itd. Međunarodna saradnja se odvijala na polju nauke, obrazovanja i poslovanja.

Međunarodna naučna saradnja ostvarena je i boravkom na usavršavanju i postdoktorskim studijama velikog broja istraživača Instituta u vodećim naučnim institutima širom sveta, te članstvom istraživača Instituta u međunarodnim naučnim i stručnim organizacijama.

U smeru neprekidnog napretka i razvoja u oblasti semenarstva, Institut je prepoznao neophodnost izgradnje modernog i dobro opremljenog doradnog centra, koji bi zadovoljio zahteve i potrebe semenske proizvodnje. Smatralo se da bi Institut, kao lider u proizvodnji semena na ovim prostorima, morao da ima potpunu kontrolu dorade semena, ovog inače važnog i po mnogima ključnog segmenta semenarstva. Izgradnja sopstvenog doradnog centra omogućila je proizvodnju semena visokog kvaliteta, blagovremeno doradenog po čemu je Institut postao prepoznatljiv i time stekao određenu prednost na tržištu semena.

U narednom periodu, Institut će igrati ključnu ulogu u unapređenju poljoprivredne proizvodnje i razvoju novih metoda i tehnologija. Kako bi postigao dalji napredak i povećao kvalitet svojih usluga, Institut će prihvatiti nove tehnologije, promovisati održivost, usmeriti se na saradnju sa relevantnim grupama i biti otvoren prema široj društvenoj zajednici. Poseban fokus će biti stavljen na unapređenje istraživačkih programa radi razvijanja, poboljšanja i primene savremenih metoda u stvaranju novih sorti i hibrida, kao i drugih istraživanja koja doprinose razvoju poljoprivrede u Srbiji i regionu. U cilju povećanja efikasnosti procesa oplemenjivanja biljaka, Institut će upotrebiti nove tehnologije, uključujući savremene metode fenotipizacije i tehnike oplemenjivanja. Održivost je takođe od velikog značaja, posebno u razvoju sorti biljaka otpornih na nepovoljne klimatske uslove i promovisanju održive poljoprivrede. Jačanje saradnje sa interesnim grupama omogućiće Institutu da razvije nove istraživačke programe i pruži podršku poljoprivrednim proizvođačima i drugim zainteresovanim stranama. Saradnja sa poljoprivrednicima, naučnim institucijama i drugim organizacijama u poljoprivredi obezbediće razmenu znanja i iskustva, što će doprineti razvoju novih ideja i inovacija. Institut će se takođe povezivati s univerzitetima i istraživačkim institucijama i organizovati edukativne programe iz oblasti poljoprivrede za širu društvenu zajednicu.

CIP - Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд

63(082)

НАУЧНИ скуп националног карактера 125 година примењене науке у
пољопривреди Србије (2023 ; Крагујевац)

Zbornik radova / Naučni skup nacionalnog karaktera 125 godina primenjene
nauke u poljoprivredi Srbije, Kragujevac 22. jun 2023 ; [glavni i odgovorni urednik
Vladimir Perišić]. - Kragujevac : Centar za strna žita i razvoj sela, 2023 (Čačak :
Maestro 111). - 213 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 150. - Bibliografija uz svaki rad. - Abstracts

ISBN 978-86-905494-0-5

а) Пољопривреда -- Зборници

COBISS.SR-ID 117912585